

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ**

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

**ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

підготовки студентів
освітнього ступеня
спеціальність

**бакалавр
081 Право**

Івано-Франківськ, 2019 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою судочинства Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Кульчак Леся Степанівна – старший викладач кафедри судочинства

Програма навчальної дисципліни схвалена на засіданні кафедри судочинства (протокол № 4 від 29 листопада 2019 року)

Затверджено Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту (протокол № 4 від 26 грудня 2019 року)

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Міжнародний захист прав людини» складена для студентів спеціальності 081 Право, освітнього ступеня бакалавр.

Предметом вивчення вибіркової навчальної дисципліни є нормативно-правові акти, які регламентують поняття, стандарти, механізми міжнародного захисту прав людини, структуру, повноваження вітчизняних і зарубіжних органів, організацій, посадових осіб, які здійснюють захист прав, свобод і законних інтересів людини в Європі, Азії, Америці; практика Європейського суду з прав людини..

Міждисциплінарні зв'язки. Вибіркова навчальна дисципліна «Міжнародний захист прав людини» є складовою для поглибленого вивчення дисциплін кримінально-правового циклу і вивчається разом із іншими нормативними і вибілковими дисциплінами. Вона є практичною основою для забезпечення набуття слухачами навчального курсу інтегрованих, поглиблених та системно упорядкованих знань щодо особливостей міжнародного захисту прав людини, як важливої гарантії верховенства права.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Змістовий модуль 1 *«Механізми захисту прав людини»*.
2. Змістовий модуль 2 *«Міжнародні стандарти прав людини»*.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. **Метою** викладання вибіркової навчальної дисципліни «Міжнародний захист прав людини» є формування у студентів як майбутніх висококваліфікованих фахівців, необхідних знань про загальні положення, стандарти і міжнародні механізми захисту прав людини, міжнародні і вітчизняні організації, які мають на меті реалізацію захист прав людини, а також співвідношення міжнародних та внутрішньодержавних механізмів захисту прав людини.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни «Міжнародний захист прав людини» є формування у студентів правового світогляду та мислення, оволодіння студентами сучасними знаннями з метою формування і розвитку їх професійної компетенції у сфері захисту прав людини, закріплення необхідних юридичних знань з метою вирішення конкретних правових ситуацій в контексті міжнародного захисту та рішень ЄСПЛ, оволодіння достатнім рівнем правової культури і правосвідомості для забезпечення захисту прав, свобод та інтересів суб'єктів в міжнародних організаціях .

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати:

- ✓ основні міжнародні та вітчизняні нормативно-правові акти, які гарантують захист прав людини;
- ✓ міжнародні стандарти прав людини;
- ✓ вітчизняні і міжнародні механізми захисту прав людини;
- ✓ особливості правового становища учасників кримінального провадження, які потребують міжнародного захисту прав і законних інтересів;
- ✓ процесуальні особливості розслідування та розгляду кримінальних справ за участю підзахисного;
- ✓ порядок допуску до справи захисника та особливості його процесуального становища в ході кримінального провадження;
- ✓ структуру, методiku і тактику захисту підозрюваних (обвинувачених) на досудовому розслідуванні і в ході судового розгляду кримінальної справи;
- ✓ тенденції розвитку міжнародного матеріального та процесуального законодавства в сфері захисту прав і законних інтересів учасників кримінального провадження.

вміти:

- ✓ вільно оперувати юридичними поняттями та категоріями в сфері міжнародного захисту прав людини;
- ✓ правильно тлумачити та застосовувати на практиці норми міжнародного законодавства у сфері забезпечення права на захист підозрюваним (обвинуваченим) в ході розслідування та судового розгляду кримінальних справ;
- ✓ обирати правові позиції в залежності від позиції підзахисного;

- ✓ складати кримінально-процесуальні документи в ході здійснення захисту підозрюваного (обвинуваченого): клопотання, відводи, скарги на дії службових осіб, апеляційні та касаційні скарги на вироки, тощо;
- ✓ використовувати тактичні прийоми захисту на всіх стадіях кримінального процесу враховуючи категорії кримінальних справ;
- ✓ аргументувати власну точку зору та прийняте за конкретним завданням рішення.
- ✓ приймати виважені рішення у відповідності до законодавства;

✓
На вивчення навчальної дисципліни відводиться **90 годин / 3 кредити ECTS.**

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. *Механізми захисту прав людини.*

ТЕМА 1. Загальні положення про права людини

Природа та сутність прав людини. Класифікація прав людини. Універсальність прав людини. Захист прав людини в діяльності Ліги Націй

ТЕМА 2. Захист прав людини в діяльності ООН

Статут ООН, Загальна декларація прав людини 1948р. Рада ООН з прав людини. Верховний Комісар ООН з прав людини. Процедура 1503.

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966р., Комітет по правах людини.

Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966р., Комітет із економічних, соціальних та культурних прав.

Конвенція ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок 1979р. Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок.

Конвенція про права дитини 1989р. Комітет з прав дитини.

Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання 1984р. Комітет проти катувань.

Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965р. Комітет по ліквідації расової дискримінації.

Конвенція про права осіб з інвалідністю 2006р. Комітет з прав осіб з інвалідністю.

ТЕМА 3. Захист прав людини в Європі

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950р.: принципи тлумачення, особливості застосування в національному правопорядку. Європейський суд із прав людини: юрисдикція та процедура звернення. Виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні (справа «Бурмич та інші проти України» №№ 46852/13, 47786/13, 54125/13, рішення Великої палати 2017р.; справа «Бочан проти України №2» 2015р.). Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006р.

Контроль Комітету Міністрів Ради Європи за виконанням рішень Європейського суду з прав людини. Європейська соціальна хартія (переглянута). Захист прав людини в Європейському Союзі. Хартія основоположних прав Європейського Союзу 2000р.

Діяльність ОБСЄ у сфері визначення та просування стандартів захисту прав людини (Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ, Верховним Комісар ОБСЄ у справах національних меншин)

ТЕМА 4. Інші регіональні системи захисту прав людини

Міжамериканська система захисту прав людини. Африканська система захисту прав людини. Субрегіональні системи захисту прав людини в Африці.

Арабська система захисту прав людини . Захист прав людини в рамках АСЕАН (Асоціація держав Південно-Східної Азії).

Змістовий модуль 2. Міжнародні стандарти прав людини.

ТЕМА 5. Право на життя. Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання

Обсяг та складові права на життя. Зобов'язання держави щодо права на життя.

Практика Європейського суду з прав людини щодо права на життя (справа «Макканн та інші проти Сполученого Королівства 1995р», №18984/91, рішення Великої палати 1995р.; «Лопеш де Соуза Фернандеш проти Португалії» №56080/13, рішення Великої палати 2017р.)

Обсяг та складові заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання. Зобов'язання держави щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.

Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання (справа «Сорінг проти Сполученого Королівства», № 14038/88, 1989р.; справ «Гефген проти Німеччини» №22978/05, рішення Великої палати 2010р.; справа «Каверзін проти України, №23893/03, 2012 р.)

ТЕМА 6. Право на свободу та особисту недоторканність

Обсяг та складові права на свободу та особисту недоторканність. Зобов'язання держави щодо права на свободу та особисту недоторканність. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу та особисту недоторканність (справа «Харченко проти України», № 40107/02, 2011р; справа «Остін та інші проти Сполученого Королівства» № 39692/09, рішення Великої палати 2012 р.)

ТЕМА 7. Право на повагу до приватного і сімейного життя, житла та кореспонденції

Обсяг та складові права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції. Зобов'язання держави щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.

Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до приватного життя (справа «С. і Марпер проти Сполученого Королівства», №№ 30562/04; 30566/04, рішення Великої палати 2008р.; Справа «Денісов проти України», № 76639/11, рішення Великої палати 2018р.).

Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до сімейного життя (справа «Савіні проти України» № 39948/06, 2008 р.; «М.Р. і Д.Р. проти України» № 63551/13, 2018р.).

Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до житла (справа «Німіц проти Німеччини, № 13710/88, 1992р.; справа «Кривіцька та Кривіцький проти України» №30856/03, 2011р.).

Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до кореспонденції (справа «Роман Захаров проти Росії» №47143/06, рішення Великої палати 2015р; справа «Барбулеску проти Румунії» № 61496/08, рішення Великої палати 2017 р.)

ТЕМА 8. Свобода думки, совісті та релігії. Свобода вираження поглядів

Обсяг та складові права на свободу думки, совісті та релігії. Зобов'язання держави щодо права на свободу думки, совісті та релігії.

Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу думки, совісті та релігії (справа «Коккінакіс проти Греції» № 14307/88, 1993р.; справа «С.А.С. проти Франції» №43835/11, рішення Великої палати 2014р.; справа «Евейда та інші проти Сполученого Королівства» №№ 48420/10, 59842/10, 51671/10, 36516/10, 2013р.)

Обсяг та складові права на свободу вираження поглядів. Зобов'язання держави щодо права на свободу вираження поглядів.

Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу вираження поглядів (справа «Лінгенс проти Австрії» № 9815/82, 1986р.; справа «Угорський Гельсінський Комітет проти Угорщини» №18030/11, рішення Великої палати 2016р; справа « Аксельт Шпрінгер АГ проти Німеччини» № 39954/08, рішення Великої палати 2012 р.)

ТЕМА 9. Свобода зібрань та об'єднання. Право на власність

Обсяг та складові права на свободу зібрань та об'єднання. Зобов'язання держави щодо права на свободу зібрань та об'єднання.

Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу зібрань та об'єднання (справа «Веніамін Тимошенко та інші проти України» № 48408/12, 2014р.; справа « Букта та інші проти Угорщини», № 25691/04, 2007 р.; справа « Баранкевич проти Росії», №10519/03 2007 р.

Обсяг та складові права на власність. Зобов'язання держави щодо права на власність.

Практика Європейського суду з прав людини щодо права на власність (справа «Спорронг і Льоннрот проти Швеції», №№ 7151/75, 7152/75, 1982р.; справа «Луїзиду проти Туреччини», № 15318/89, рішення Великої палати 1996р.; справа «Фонд«Батьківська турбота» проти України», № 5876/15, 2018р.)

ТЕМА 10. Заборона дискримінації. Право на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту. Правомірне обмеження прав людини та відступ держав від своїх зобов'язань у сфері прав людини під час надзвичайного стану, становища або ситуацій. Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів

Обсяг та складові заборони дискримінації. Зобов'язання держави щодо заборони дискримінації.

Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони дискримінації (справа «Пічкур проти України», № 10441/06, 2013р.; справа « Д.Н. та інші проти Чеської Республіки», №57325/00, рішення Великої палати 2007 р.)

Обсяг та складові права на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту. Зобов'язання держави щодо права на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту.

Практика Європейського суду з прав людини щодо права на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту (справа «Олександр Волков проти України», № 21722/11, рішення Великої палати 2013 р.; справа «Бурмич та інші проти України», №№46852/13, 47786/13. 54125/13, рішення Великої палати 2017р.)

Правомірне обмеження прав людини. Відступ держави від своїх зобов'язань у сфері прав людини за надзвичайних станів

Застосування міжнародних стандартів прав людини у період збройних конфліктів. Застосування принципу *lex specialis* щодо міжнародного гуманітарного права. Захист поранених і хворих у діючих арміях. Захист поранених , хворих та осіб які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі. Захист військовополонених. Захист цивільного населення під час війни. Захист жінок та дітей під час війни.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини : монографія / О. В. Бурлак. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. – 212 с.
2. Буроменський М. В. Міжнародний і національний захист прав людини та права біженців / М. В. Буроменський, В. М. Стешенко, В. Г. Куць. – Х., 2004. – 198 с.
3. Донеллі Д. Права людини у міжнародній політиці / Д. Донеллі ; пер. з англ. Т. Завалій. – Л. : Кальварія, 2004. – 280 с.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод і протоколи до неї : зб. законод. і нормат. актів / упоряд. Ю. В. Паливода. – К. : Вид. Паливода А. В., 2011. – 120 с.
5. Пастухова Л. В. Європейський механізм забезпечення прав людини / Л. В. Пастухова. – Сімф. : Таврія, 2009. – 224 с.
6. Рабінович П. М. Здійснення прав людини: проблеми обмежування (загальнотеоретичні аспекти) : монографія / П. М. Рабінович, І. М. Панкевич. – Л. : Астрон, 2001. – 108 с.

Додаткова монографічна література та наукові статті в періодичних виданнях подані в посібниках для підготовки до семінарських занять та для самостійної роботи.

4. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ - ЗАЛІК

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Засоби діагностики, що застосовуються при викладанні дисципліни «Міжнародний захист прав людини», можна розділити на 2 групи:

- неадаптивні засоби;
- адаптивні засоби.

Неадаптивні засоби:

1. Послідовна вибірка – використовується в основному для діагностики самостійної роботи студента та самодіагностики у вигляді однакових для всіх завдань.

2. Випадкова вибірка – використовується при написанні модульних контрольних робіт і полягає у випадковому виборі для кожного студента підбірки декількох завдань приблизно однакового рівня складності.

3. Ієрархічна (багаторівнева) вибірка – використовується для складання варіантів завдань для складання екзамену і полягає у випадковій підбірці для студента завдань декількох рівнів складності з різних тем, різних типів тощо.

Адаптивні алгоритми враховують безліч параметрів моделі студента і / або навчального матеріалу і застосовуються під час семінарських занять як правило під час усної відповіді студента. Адаптивні методи максимально використовують дані з моделі студента (наприклад, рівень підготовленості студента, рівень неспокою-тривоги, правильність відповіді та ін.) і / або моделі навчального матеріалу (наприклад, взаємозв'язку між окремими питаннями теми) і дозволяють організувати контроль індивідуально для кожного студента, підтримуючи, наприклад, оптимальний для студента рівень складності додаткових запитань або формуючи індивідуальні стратегії контролю з окремої теми, змістового модуля чи дисципліни в цілому в цілому.

З метою діагностики успішності студентів використовуються:

- а) усне опитування студентів на семінарських заняттях;
- б) опитування у вигляді письмових тестів;
- в) тематичні письмові самостійні роботи;
- г) підсумкове опитування студентів по тематиці змістових модулів;
- д) підсумкова контрольна робота.